

JAROSLAV HAŠEK

PERIPETIILE BRAVULUI SOLDAT ŠVEJK

JAROSLAV HAŠEK

PERIPETIILE BRAVULUI
SOLDAT ŠVEJK

Traducere din limba cehă și note
de Jean Grosu

youngart

CARTEA ÎNTÂI

În spatele frontului

Intervenția bravului soldat Švejk în războiul mondial

Carevasăzică, ni l-au ucis pe Ferdinand¹, i se adresa menajera domnului Švejk care – după ce părăsise cu ani în urmă serviciul militar, fiind declarat tâmpit iremediabil de către comisia medicală militară – trăia acum din negoțul de câini, niște pocitanii de cotarle vagabonde, cărora le ticluia pedigriuri false.

În afară de această ocupație, suferea de reumatism și tocmai își ungea genunchii cu alifie camforată.

— Pe care Ferdinand, doamnă Müllerová? întrebă Švejk continuând să-și maseze genunchiul. Eu cunosc doi. Unul, servitor la droghistul Pruša, care a băut odată, din greșală, o sticlă cu ulei de păr; celălalt, Ferdinand Kokoška, care adună căcăței de câine. Nu-i nici o pagubă, nici de unul, nici de altul.

— Dar, conașule, e vorba de domnul Ferdinand, arhiducele de la Konopište, ăla gras și cucernic!

— Maica ta, Hristoase, strigă Švejk, asta-i bună! Și unde i s-a întâmplat asta, mă rog, domnului arhiduce?

— La Sarajevo, conașule, știți, cu revolverul. Trecea pe acolo cu arhiducesa lui, în automobil.

— Ia te uită, doamnă Müllerová, în automobil! Păi, te cred, un domn ca el își poate îngădui asta și nici prin minte nu-i trece cât de tragic se poate sfârși o plimbare cu automobilul. Și încă la Sarajevo; în Bosnia, carevasăzică, doamnă Müllerová. O fi isprava turcilor. Da, da, n-ar fi trebuit să le luăm Bosnia și Herțegovina. Să știi că asta e, doamnă Müllerová... Carevasăzică, domnul arhiduce e acum în împărăția cerului. S-a chinuit mult?

— Domnul arhiduce și-a dat duhul numaidecât, conașule. Cu revolverul nu-i glumă. Nu demult, la noi la Nusle, un domn s-a

¹ Franz Ferdinand (1863–1914), arhiduce, nepotul lui Franz Josef. Uciderea lui la Sarajevo la 28 iunie 1914 a constituit pretext pentru declanșarea Primului Război Mondial.

jucat cu revolverul; și-a împușcat toată familia și pe deasupra și portarul care se dusesese să vadă cine trage la etajul trei.

— Unele revolve, doamnă Müllerová, nu iau foc, nici în ruptul capului. Sunt de diferite feluri. Ei, dar pentru domnul arhiduce și-au cumpărat, desigur, ceva mai bun și m-aș prinde că omul care i-a făcut-o s-a îmbrăcat frumos pentru treaba asta. Gândește-te numai: să tragi în domnul arhiduce e lucru mare. Nu merge să-l împuști ca braconierul pe pădurar. Întâi și-ntâi, cum te înfățișezi înainte-i? Pentru că nu-i îngăduit să te apropii în zdrențe de un domn ca dânsul. Trebuie să ai țilindru, dacă vrei să nu te ia polițistul de guler.

— Cică ar fi fost mai mulți, conașule.

— Păi, cred și eu, doamnă Müllerová, spuse Švejk, isprăvind cu masajul; dacă dumneata ai vrea să-l împuști pe arhiduce sau pe împărat, de bună seamă că te-ai sfătui mai întâi cu cineva. Unde-s mulți, și minte-i mai multă: unul zice una, altul, alta, și așa se face treaba, cum spune și imnul nostru. Principalul e să pândești momentul când îți trece pe dinainte un asemenea domn. Așa s-a întâmplat, dacă îți mai amintești, cu domnul cela, Lucheni, care a înjunghiat-o pe răposata noastră Elisabeta cu stiletul... în timp ce se plimbau împreună. Te mai poți încrede în cineva? De-atunci nici o împărăteasă nu mai iese la plimbare! Ei, dar soarta asta îi așteaptă și pe alții. Și-o să vezi, doamnă Müllerová, or să ajungă și la țar, și la țarină, și poate că, ferească Dumnezeu, chiar la împărat, dacă de pe-acu au început-o cu nepotu-su. Bătrânul are mulți dușmani. Chiar mai mulți decât Ferdinand. Cum spunea mai deunăzi un domn, la cârciumă: are să vină vremea când împărații or să pice unul după altul, și nici procurorul-general n-o să-i scape. Pe urmă, neavând cu ce plăti consumația, cârciumarul s-a văzut silit să-l dea pe mâna poliției. Doar domnul i-a ars cârciumarului o palmă și polițaiului două. L-au ridicat cu duba și l-au dus să se trezească. Da, doamnă Müllerová, multe se mai întâmplă în ziua de azi! Asta-i o pierdere grea pentru Austria. Când eram militar, un infanterist l-a împușcat pe căpitan. Și-a încărcat flinta și s-a dus la cancelarie. I-a spus că n-are ce căuta acolo, dar el îi dădea întruna că trebuie să-i vorbească domnului căpitan. Căpitanul a ieșit afară și cât ai zice pește i-a ars două perechi de palme. El a pus mâna pe flintă și l-a găurit drept în inimă. Glonțul a ieșit prin spinarea domnului căpitan și-a mai

făcut și pagubă în cancelarie; a spart o sticlă cu cerneală și s-au pătat actele oficiale.

— Și ce s-a întâmplat cu soldatul? întrebă după un răstimp doamna Müllerová, în vreme ce Švejk se îmbrăca.

— S-a spânzurat cu cozondracii, spuse Švejk, periindu-și pălăria tare. Și, când stai să te gândești, nici nu erau cozondracii lui. Îi ceruse împrumut de la un gardian – cică-i cad pantalonii. De ce? Să aștepte până l-or împușca? Știi, doamnă Müllerová, în situații d-astea toți își pierd capul. Pe gardian l-au degradat și i-au mai dat șase luni de închisoare. Dar nu le-a făcut pe toate. A șters-o în Elveția și azi face pe predicatorul în nu știu ce biserică. Azi, doamnă Müllerová, nu sunt mulți oameni cinstiți pe lume. Eu cred că și domnul arhiduce Ferdinand s-a înșelat în privința omului care l-a împușcat la Sarajevo. A văzut și el un domn acolo și și-o fi zis că e un om cumsecade dacă strigă ura. Și când colo, domnul acela l-a doborât. Câte gloanțe i-a tras, unul sau mai multe?

— Gazetele scriu, conașule, că domnul arhiduce era ciuruit. A descărcat în el toate gloanțele.

— Da, treaba asta se face foarte repede, doamnă Müllerová, grozav de repede. Eu, pentru o treabă ca asta, mi-aș cumpăra un browning. Pare o jucărie, dar poți împușca cu el, în două minute, douăzeci de arhiduci, slabi sau grași, la alegere. Cu toate că, între noi fie vorba, doamnă Müllerová, într-un arhiduce gras nimerești mai ușor decât într-unul slab. Îți aduci aminte, când și-au împușcat regele în Portugalia? Și acela era un bondoc. Cred și eu: unde s-a mai văzut rege slab?... Ei, acu eu mă duc la cârciuma „Potirul“ și, dacă o veni careva după foxterierul pentru care am luat arvună, spune-i că e la crescătoria mea de la țară, că i-am tăiat de curând urechile și că nu poate fi transportat pân-ce nu i s-or vindeca; nu de alta, da' să nu răcească. Cheia las-o la portăreasă.

În cârciuma „Potirul“ nu era decât un singur mușteriu: agentul secret Bretschneider, de la Siguranță. Cârciumarul Palivec spăla farfurioarele, în timp ce Bretschneider încerca zadarnic să-l tragă de limbă.

Palivec era cunoscut ca spurcat la gură; cuvintele „cur“ și „căcat“ îi reveneau pe limbă la fiecare două vorbe. În același timp era însă și un om citit și nu pierdea prilejul să recomande tuturor

pasajul în care Victor Hugo pomenește de ultimul cuvânt adresat englezilor de comandantul vechii gărzi a lui Napoleon, în bătălia de la Waterloo.

— Frumoasă vară, nu-i așa? începu vorba Bretschneider.

— Ca un căcat, răspunse Palivec, aranjând farfurioarele în galantar.

— Mare bine ne-au făcut ăia, la Sarajevo, reluă Bretschneider fără să pară convins.

— Care Sarajevo? întrebă Palivec. Vinăria din Nusle? Acolo, în fiecare zi e câte o încăierare; așa-i la Nusle.

— La Sarajevo, în Bosnia, domnule cârciumar! Acolo l-au împușcat pe arhiducele Ferdinand. Ce ai de zis?

— Eu unul nu mă bag în daravelile astea; n-au decăt să mă pupe-n cur cu toții, răspunse cuviincios domnul Palivec aprinzându-și luleaua. Într-o treabă belalie ca asta, nu-i greu să-ți frângi gâtul. Eu sunt negustor; dacă vine cineva și cere bere, îi dau bere. Sarajevo, politică, arhiduce răposat... nu-s de nasul nostru; asta nu poate duce decât la Pankrac¹.

Bretschneider amuți și, dezamăgit, își roti privirile prin cârciumă.

— Aici atârna pe vremuri portretul împăratului, reîncepu el după un răstimp. Chiar acolo unde e oglinda.

— Da, aveți dreptate, răspunse domnul Palivec, atârna acolo, dar s-au căcat muștele pe el, așa că l-am suit în pod. Știți cum se-ntâmplă: se găsește un deștept să spuie o prostie și, cât ai bate din palme, încep să curgă neplăcerile gârlă. Asta-mi lipsește?

— Trebuie să fi fost urât de tot la Sarajevo, ce zici domnule cârciumar?

La această întrebare directă și vicleană, domnul Palivec răspunse cu multă prudență:

— Pe vremea asta, în Bosnia și Herțegovina e îngrozitor de cald... Când făceam acolo armata, locotenentul nostru își punea gheață la cap.

— La ce regiment ați slujit, domnule cârciumar?

— Nu țin minte toate fleacurile, niciodată nu m-am interesat de căcățișuri de-astea și niciodată n-am fost curios să le știu, răspunse domnul Palivec. Prea multă curiozitate strică.

¹ Numele unei închisori din Praga.

Agentul secret Bretschneider amuți de-a binelea și fața lui posomorâtă se mai învioră abia la sosirea lui Švejk care, intrând în cârciumă, comandă o bere neagră, făcând următoarea observație: „Și la Viena e astăzi zi de doliu“.

Ochii lui Bretschneider începură să lucească plini de speranță și spuse scurt:

— La Konopište sunt arborate zece drapele negre.

— Ar trebui să fie douăsprezece, fu de părere Švejk, după ce trase o dușcă.

— De ce douăsprezece? întrebă Bretschneider.

— Ca să fie număr rotund; cu duzina socoteala se face mai ușor și apoi revine și mai ieftin, răspunse Švejk.

Se așternu o tăcere pe care tot Švejk o întrerupse oftând:

— Carevasăzică, acum e în împărăția cerurilor, deie-i Domnul veșnică slavă. Nici n-a apucat sârmanul să ajungă împărat. Pe vremea când făceam eu militărie, un general a căzut de pe cal și, foarte liniștit, și-a dat duhul. Când au vrut să-l ajute să se suie iar pe cal, au băgat de seamă că era mort de-a binelea. Și când te gândești că trebuia să fie avansat feldmareșal. Asta s-a întâmplat la o paradă militară. Parăzile astea sunt lucru dracului. Și la Sarajevo, tot o paradă trebuie să fi fost. Îmi aduc aminte că odată, la o astfel de paradă, îmi lipseau douăzeci de nasturi la mundur și pentru asta mi-au dat paisprezece zile de carceră, din care două le-am făcut ca Lazăr, legat fedeleș. Dar, în armată, fără disciplină se duce dracului totul. Locotenentul nostru Makovec ne spunea mereu: „Dacă n-ar fi disciplina, mă, tâmpiților, v-ați cățara ca maimuțele în copaci; milităria vă face oameni, idioților, neisprăviților!“ Și n-avea dreptate? Închipuți-vă un parc, să zicem la Karlak¹, și acolo în fiecare copac câte un soldat fără disciplină. Vedeți, de asta m-am temut eu întotdeauna.

— Sarajevo, reluă Bretschneider discuția, e isprava sârbilor.

— Vă înșelați, răspunse Švejk, asta au făcut-o turcii, din pricina Bosniei și Herțegovinei. Și Švejk își expuse opiniile sale în legătură cu politica externă a Austriei în Balcani. Turcii au pierdut în 1912 războiul cu Serbia, Bulgaria și Grecia. Ei ar fi vrut ca Austria să le sară în ajutor și, pentru că n-a făcut-o, l-au împușcat pe Ferdinand.

¹ Parc în Praga.

— Ți-s dragi turcii? se adresă Švejk cârciumarului Palivec. Ți-s dragi câiniiăștia păgâni? Nu ți-s dragi, nu-i așa?

— Mușteriu-i mușteriu, zise Palivec, fie el și turc. Noi, negustorii, nu ținem socoteală de politică. Plătește-ți berea și șezi în cârciumă și trăncănește ce poștești. Asta-i principiul meu. Mi-e totuna dacă cel care i-a făcut seama lui Ferdinand al nostru e sârb, turc, catolic sau mahomedan, anarhist sau „mladoceh”¹.

— Bine, domnule cârciumar, glăsui Bretschneider care începuse să tragă din nou nădejde că dintre cei doi, unul tot se va prinde în horă, dar trebuie să recunoașteți că asta-i o pierdere mare pentru Austria.

În locul cârciumarului răspunse Švejk:

— Pierdere este, nu se poate tăgădui. Îngrozitoare pierdere. Ferdinand nu poate fi înlocuit cu orice dobitoc. N-ar fi stricat însă să fie ceva mai gras.

— Ce vreți să spuneți? se învioră Bretschneider.

— Ce vreau să spun? răspunse liniștit Švejk. Uite, foarte simplu. Dacă ar fi fost mai gras, nu mai încape îndoială că l-ar fi lovit damblaua înainte, când alerga la Konopiște după babele care adunau vreascuri și ciuperci pe moșia lui, și n-ar mai fi pierit de o moarte așa de rușinoasă. Stau și mă gândesc: nepotul împăratului... și dumnealor... îl împușcă. E o rușine, viuesc gazetele. La noi, la Budějovice, cu ani în urmă, într-o mică ceartă, în piață, a fost înjunghiat un negustor de vite, un oarecare Břetislav Ludvik. Negustorul avea un fiu, Bohuslav, și oriunde s-ar fi dus să vândă porci, nimeni nu cumpăra nimic de la el și fiecare zicea: „Ăsta e băiatul înjunghiatului, o fi și el un hoțoman ca tat-su”. Până la urmă a fost silit să se arunce în Vltava de pe podul de la Krumlov; a trebuit să-l pescuiască, să-l învie, să pompeze apa din el, ca să-și dea ultima suflare în brațele medicului în timp ce-i făcea o injecție.

— Ciudate comparații mai faceți dumneavoastră, spuse Bretschneider cu tâlc. Începeți cu Ferdinand și isprăviți cu un negustor de vite.

— Da' de unde, se apără Švejk, Doamne ferește! Eu să fac asemenea apropiere? Domnul cârciumar mă cunoaște. Spune și dumneata: am făcut eu vreodată comparații între oameni? Dar,

¹ Membru al Partidului Național Liberal.

la drept vorbind, eu n-aș vrea să fiu în pielea văduvei arhiducelui. Ce-o să facă acum? Copiii au rămas orfani, moșia de la Konopiște fără stăpân. Să se mărite din nou cu un alt arhiduce? La ce bun? Pleacă din nou la Sarajevo și are să fie văduvă pentru a doua oară. Tot așa, cu ani în urmă, era la Zlîve, lângă Hluboká, un pădurar; avea un nume tare urât. L-au împușcat braconierii; după el a rămas o văduvă cu doi copii, care peste un an s-a măritat cu alt pădurar; cu unul Pepik al lui Šavlovic din Mydlovary. I l-au împușcat și pe ăsta. Pe urmă s-a măritat pentru a treia oară, tot cu un pădurar, zicând: „Să fie cu noroc a treia oară. Dacă nici acum n-o ieși bine, apoi nu mai știu ce să fac.“ Se înțelege că i l-au împușcat și pe ăsta, și a rămas sărmana, de pe urma pădurarilor, cu șase copii grămadă. S-a dus până la cancelaria ducelui de la Hluboká și s-a plâns că numai necazuri are cu pădurarii. Acolo au povățuit-o să-l ia pe Jareš, paznic la iazurile din Ražice. Ce să vă mai spun: i l-au înecat în timp ce prindea pește în iaz și a rămas și de la ăsta cu doi copii. Pe urmă a luat un jugănar din Vodňany, care i-a crăpat într-o noapte capul cu securea și s-a dus să se predea de bună-voie. Înainte de a-l spânzura, în fața tribunalului regional din Pisek, a mușcat preotul de nas, spunând că nu-i pare rău de nimic și adăugând ceva tare urât despre măria-sa împăratul.

— Dar nu știți ce-a zis? întrebă Bretschneider, trăgând speranțe să mai afle ceva.

— Nu v-aș putea spune, pentru că nimeni nu s-a încumetat s-o repete. Se zice că a fost ceva atât de înspăimântător și de fioros, încât un consilier de tribunal, care se afla de față, a înnebunit, și nici până în ziua de azi nu i-au dat drumul de la popreală, ca să nu dea lucrurile în vileag. N-a fost vorba numai de-o insultă obișnuită la adresa împăratului, din acelea care se spun la beție.

— Da' ce fel de insulte se aduc împăratului, la beție? întrebă Bretschneider.

— Domnilor, eu v-aș ruga să întoarceți foaia, interveni cârciumarul Palivec. Mie nu-mi plac socotelile astea. Se trâncănește ce se trâncănește și pe urmă dă omul de bucluc.

— Ce fel de insulte se aduc împăratului la beție? repetă Švejk. Tot felul! Îmbătați-vă numai, puneți să vi se cânte imnul austriac și veți vedea ce urmează. Veți auzi atâtea despre împărat, că numai pe jumătate de-ar fi adevărate, ar fi destul să fie făcut de răs, pe

toată viața. Dar el, bătrânul, zău că n-o merită, săracul. Soția, Elisabeta, i-a fost înjunghiată, pe urmă i s-a prăpădit Jan Orth; frate-su, împăratul Mexicului, a fost împușcat într-o fortăreață, la zid. Și acum, la bătrânețe, i-au mai împușcat și nepotul. Ar trebui să aibă omul nervi de oțel. Pe lângă asta îl mai înjură și bețivii. Dacă ar izbucni astăzi ceva, eu unul m-aș duce voluntar să-l apăr, chiar dacă m-ar face harcea-parcea.

Švejk dădu peste cap o dușcă zdravănă, apoi urmă:

— Și dumneavoastră credeți că împăratul o să lase treaba asta, cu una cu două? Se vede că nu-l cunoașteți. Să se facă război cu turcii! Mi-ați ucis nepotul? Acum, păzea! Războiul e sigur. Serbia și Rusia ne ajută. O să intre în ei ca-n brânză.

În această clipă profetică, Švejk era măreț. Fața lui deschisă, surâzătoare ca o lună plină, strălucea de avânt. Pentru el totul era limpede.

— Se poate întâmpla, continuă el să prorocească viitorul Austriei, ca în caz de război cu Turcia, nemții să ne atace, pentru că nemții și turcii țin între ei. Sunt niște javre fără pereche. Ne putem însă alia cu Franța care, încă din '71, are o răfuială cu Germania. Asta-i începutul. Are să fie un război pe cinste, atâta pot să vă spun.

Bretschneider se ridică, adresându-li-se solemn:

— Mai mult nici nu e nevoie să spuneți, veniți cu mine pe coridor și acolo am să vă spun și eu ceva.

Švejk ieși pe coridor, după agentul secret; acolo îl aștepta o mică surpriză. Vecinul de masă îi arătă vulturul și-i declară că îl arestează și că-l va duce imediat la direcția poliției.

Švejk încercă să explice că trebuie să fie o greșeală, că el e absolut nevinovat, că nu rostise nici o vorbă care ar fi putut jigni pe cineva.

Bretschneider îi comunică însă că se făcuse vinovat de delict penale, printre care un rol important îl avea înalta trădare.

Apoi se întoarseră în cârciumă și Švejk se adresă domnului Palivec:

— Eu am cinci halbe, o chiflă și niște crenvurști. Acum, mai dați-mi o șliboviță, pentru că sunt arestat și trebuie să plec.

Bretschneider îi arată și domnului Palivec vulturul; se uită o clipă la el, apoi îl întrebă:

— Sunteți însurat?

— Sunt.

— Și soția dumneavoastră poate să conducă prăvălia când lipșiți?

— Poate.

— Atunci totul e în ordine, domnule cârciumar, spuse vesel Bretschneider. Chemați-o pe soția dumneavoastră și predați-i prăvălia. Diseară venim să vă luăm.

— Nu-ți face sânge rău, îl mângâie Švejk, eu nu mă duc decât pentru înaltă trădare.

— Dar eu? Pentru ce? se tângui domnul Palivec. Eu care am fost atât de prevăzător!

Bretschneider zâmbi triumfător:

— Pentru că ați spus că s-au căcat muștele pe împărat. Acolo o să vi-l scoată pe nas pe împăratul ăsta.

Și Švejk părăsi cârciuma „La Potirul“ însoțit de agentul secret, pe care, privindu-l drept în față cu zâmbetul său blajin, îl întrebă la ieșirea în stradă:

— Trebuie să cobor de pe trotuar?

— Cum adică?

— Păi, credeam că dacă sunt arestat n-am dreptul să merg pe trotuar.

Când intrară pe poarta Direcției poliției, Švejk întrebă:

— Bine am petrecut! Veniți des pe la „Potirul“?

Și în timp ce Švejk era dus la biroul pe primiri, domnul Palivec preda cârciuma soției în lacrimi, mângâind-o în felul lui:

— Nu plânge, nu zbiera, ce pot să-mi facă pentru tabloul ăla căcat, al măriei-sale împăratul?

Așa și-a făcut intrarea bravul soldat Švejk în războiul mondial, după felul lui sucit de a fi. Pentru istorici e interesant prin aceea că a întrezărit viitorul. Dacă mai târziu situația s-a desfășurat totuși altfel decât a expus-o el la „Potirul“, trebuie să ținem seama de faptul că nu avea pregătirea diplomatică necesară.

Bravul soldat Švejk la Direcția poliției

Atentatul de la Sarajevo umpluse cancelaria prefecturii de poliție cu acuzați. Oamenii erau aduși pe rând, și bătrânul inspector le zicea cu blândețe:

— O să vă iasă Ferdinand pe nas!

Într-una din numeroasele celule de la etajul întâi, în care a fost condus, Švejk găsi un grup de șase inși. Cinci ședeau în jurul mesei, iar într-un ungher, pe pat, stătea retras un bărbat între două vârste, vrând parcă să se izoleze de ceilalți.

Švejk îi întrebă pe fiecare de ce sunt arestați.

Cei cinci din jurul mesei îi răspunseră aproape la fel: „pentru Sarajevo“; „din pricina lui Ferdinand“; „din cauza asasinării arhiducelui“; „pentru Ferdinand“; „pentru că l-au executat pe arhiduce la Sarajevo“.

Al șaselea, care se ținea deoparte, răspunse că el n-are nici în clin, nici în mână cu ceilalți, și nu vrea să fie bănuț, el aflându-se acolo numai pentru tentativă de omor și jefuirea unui bătrân din Holic.

Švejk se așeză la masă în grupul conspiratorilor, care își povesteau, pentru a zecea oară, cum au intrat în dandana.

Năpasta îi lovise pe toți, în afară de unul, fie la cârciumă, fie la vinărie, fie la cafenea. Excepție făcea numai un domn din cale-afară de gras, cu ochelari și cu ochii plânși. Fusese arestat la el acasă, deoarece cu două zile înainte de atentatul din Sarajevo plătise la restaurantul „U Brejšky“ consumația la doi studenți sârbi de la politehnică și fusese văzut apoi de detectivul Brix, beat, în tovărășia lor la „Montmartre“ în strada Rêtez, unde de asemenea plătise pentru ei, după cum a confirmat sub proprie semnătură, în procesul-verbal.

La toate întrebările puse la comisariatul de poliție cu prilejul anchetei preliminare, el răspunse stereotip, văicărindu-se:

— Eu țin o papetărie!

La care primea același răspuns stereotip:

— Asta nu vă dezvinovățește.

Domnul cel scund, profesor de istorie, dăduse de belea într-o vinărie, în vreme ce expunea proprietarului vinăriei istoricul diferitelor atentate. Fusese arestat tocmai în clipa când rezuma analiza psihologică a fiecărui atentat prin cuvintele:

— Ideea atentatului e simplă ca oul lui Columb.

— Tot atât de simplă, precum ai să înfunzi dumneata Pankracul, îl completă comisarul, la interogatoriu.

Al treilea conspirator era președintele societății de binefacere „Dobromil“ din Hodkovičky. În ziua în care se săvârșise atentatul, „Dobromil“-ul organizase o serbare urmată de un concert, în grădină. În timpul serbării s-au pomenit deodată cu un sergent de jandarmi, care îi somă pe participanți să se împrăștie, amintindu-le că Austria e în doliu, la care președintele „Dobromil“-ului îi răspunse blajin:

— Aveți numai o clipă răbdare, până se termină de cântat *Hei, Slovane*¹.

Acum stătea cu capul în mâini și se tânguia:

— În august avem alegerea noului prezidiu. Dacă nu sunt acasă până atunci, te pomenești că nu mă mai aleg. Am fost de zece ori președinte. Aș muri dac-aș păți o rușine ca asta.

Ciudată festă mai jucase răposatul Ferdinand celui de-al patru-lea arestat, un om așezat, de o loialitate ireproșabilă.

Două zile încheiate evitase orice discuție în legătură cu Ferdinand, până când într-o seară, la cafenea, la o partidă de cărți, tăind riga de ghindă cu atuul, un șapte de tobă, strigase:

— Șapte gloanțe, ca la Sarajevo.

Cel de-al cincilea, arestat – după propria-i mărturisire – tot din pricina asasinării domnului arhiduce la Sarajevo, avea și acum părul și barba zbârlite de spaimă, ceea ce îl făcea să semene cu un grifon.

În restaurantul unde fusese agățat nu numai că nu scosese o vorbă, dar nu citise nici măcar ziarele, care relatau asasinarea lui Ferdinand. Ședea la masă singur-singurel, când un domn oarecare se apropie, luă loc în fața lui și începu să-l întrebe repezit:

— Ați citit?

¹ Cântec al panslaviștilor cehi.

— N-am citit.

— Știți ceva despre asta?

— Nu știu.

— Dar știți despre ce e vorba?

— Nu știu, nu mă interesează.

— Totuși ar trebui să vă intereseze.

— Nu știu ce ar trebui să mă intereseze! Eu îmi fumez trabucul, beau câteva halbe, mănânc și nu citesc ziarele. Ziarele mint. La ce bun să-mi fac sânge rău?

— Așadar, nici asasinatul de la Sarajevo nu vă interesează?

— Pe mine nu mă interesează nici un fel de asasinat, fie el la Praga, la Viena, la Sarajevo sau la Londra. Pentru asta există autorități, tribunale și poliție. Dacă se întâmplă câteodată, pe undeva, să fie ucis careva, așa-i trebuie; de ce-i atât de bleg și imprudent să se lase omorât?

Acestea au fost ultimele lui cuvinte, în menționata convorbire. De atunci nu face decât să repete cu voce tare, din cinci în cinci minute:

— Sunt nevinovat, sunt nevinovat.

Aceste vorbe le strigase și în poarta prefecturii de poliție, le va repeta și în drum spre tribunalul din Praga, și tot cu ele va intra și în temniță.

După ce ascultă toate aceste teribile povestiri de comploturi, Švejk socotește că n-ar strica să-i lămurească pe toți, asupra situației lor disperate.

— Da, e rău de noi, încep eu cu vorbe blajine, și vă înșelați când spuneți că vouă, nouă tuturor, nu ni se poate întâmpla nimic. Pentru ce, mă rog, avem poliție, dacă nu ca să ne pedepsească pentru gurile noastre sparte? Când trăim vremuri atât de primejdioase, încât se împușcă arhiducii, apoi nimeni nu trebuie să se mai mire că e dus la poliție. Toate astea se fac de ochii lumii, ca să se facă vâlvă în jurul înmormântării lui Ferdinand. Cu cât vom fi mai mulți, cu atât mai bine și mai frumos. Când eram ostaș, ne pome-neam uneori cu jumătate din companie la arest. Și câți nevinovați n-au fost osândiți; și nu numai în armată, ci și la tribunalele civile. Îmi amintesc cum odată a fost condamnată o femeie, pentru că își gâtuisese gemenii abia născuți. Cu toate că s-a jurat că ea nu putea să sugrume gemenii, pe motiv că nu nascuse decât o fetiță pe care a gâtuit-o fără să-i pricinuiască nici o durere, tot pentru dublu

asasinat a fost osândită. Tot așa, cu un țigan din Zabehlice, și el nevinovat. Se furișase în noaptea de Crăciun în dugheana unui băcan. A jurat că voia numai să se încălzească; dar nu i-a folosit la nimic. Odată încăput pe mâna tribunalului, s-a terminat, e rău. Dar răul e necesar. S-ar putea să nu fie toți oamenii chiar atât de pușlamale pe cât s-ar crede; dar cum să deosebești astăzi pe cel bun de o haimana, mai ales pe vremurile astea, când l-au făcut zob pe Ferdinand? Când eram eu ostaș, la noi, la Budějovice, a fost împușcat în pădure, în spatele câmpului de exerciții, câinele domnului căpitan. Cum a aflat căpitanul de isprava asta, ne-a chemat pe toți, ne-a aliniat și a ordonat să ne numărăm din zece în zece, iar al zecelea să iasă din front. Se-nțelege că și eu eram printre cei năpăstuiți, că eram al zecelea, da' am stat smirnă, fără să clipim măcar. Căpitanul a trecut de câteva ori prin fața noastră și numai ce-l auzim: „Haimanalelor, potlogarilor, hiene tărcate ce sunteți! Îmi vine să vă snopesc în bătaie pentru câinele ăsta, să vă tai în bucățele, să vă fac tăiței, să vă împușc și să vă fac saramură. Dar, pentru că sunt om bun, vă dau la toți zece zile de arest.“ Vedeți? Și-atunci era vorba de un câțel, pe când acum e vorba de însuși domnul arhiduce! Uite pentru ce e necesară teroarea. Doliul ăsta își are și el rostul lui.

— Eu sunt nevinovat, sunt nevinovat, o ținea întruna bărbatul cu părul vâlvoi.

— Și Iisus Hristos a fost nevinovat, zise Švejk, și tot l-au răstignit. De când e lumea lume, nu s-a sinchisit nimeni de-un om nevinovat. „*Maul halten und weiter dienen*“¹ cum ni se spunea nouă la militarie. Așa e cel mai bine și cel mai frumos.

Švejk se întinse pe laviță și adormi liniștit.

Între timp mai fură aduși încă doi arestați. Unul din ei era bosniac. Umbla agitat prin celulă, scrâșnea din dinți, și la fiecare două vorbe zicea: „*Jebem ti...*“². Îl chinuia gândul ca nu cumva la Direcția poliției să i se piardă coropca cu care făcea negoț ambulant.

Al doilea oaspete era cârciumarul Palivec, care, zărindu-l pe prietenul său Švejk, îl trezi din somn, adresându-i-se cu un glas jalnic:

— Uite-mă și pe mine aici.

¹ Ține-ți gura și fă-ți slujba mai departe (germ.).

² Futu-i (sârbă).

Švejk îi scutură mâna cu afecțiune, răspunzându-i:

— Asta într-adevăr mă bucură! Știam eu că domnul acela o să se țină de cuvânt, când a spus că are să vină să vă ridice. Punctualitatea e mare lucru.

Domnul Palivec ținu însă să precizeze că asemenea punctualități nu fac nici cât un căcat, întrebându-l apoi în șoaptă dacă ceilalți domni arestați nu sunt cumva pungași, ceea ce pe el, ca negustor, l-ar putea compromite. Švejk îl lămuri că, în afară de unul, care încercase să ucidă și să jefuiască un bătrân din Holice, restul oamenilor se aflau acolo din pricina arhiducelui.

Domnul Palivec se simți jignit, susținând că el nu e arestat din pricina unui fleac de arhiduce, ci pentru însăși maiestatea-sa împăratul. Afirmăția stârnind interesul grupului, Palivec povesti cum l-au murdărit muștele pe împărat.

— Mi l-au necinstit, bestiile, își încheie el povestirea, și la urmă m-au băgat și pe mine în închisoare! Asta nu le-o iert eu muștelor, încheie el amenințător.

Švejk se duse din nou să se culce, dar n-apucă să doarmă prea mult, pentru că veniră să-l ia la interogatoriu.

Și astfel Švejk, urcând scara spre secția a III-a, își ducea crucea spre vârful Golgotei, fără să-și dea seama de martiriul său.

Citind inscripția care lămurea că scuipatul pe jos e interzis, ceru voie gardianului să-i permită să folosească scuipătoarea și, bucuros în naivitatea lui, își făcu intrarea în cancelarie, cu vorbele:

— Bună seara la toată lumea, domnilor!

În loc de răspuns, cineva îi dădu un ghiont sub coaste și-l împinse în fața unei mese, la care ședea un domn, o mutră nepăsătoare de funcționar cu trăsături de o cruzime atât de bestială, încât părea un evadat din cartea lui Lombroso, *Tipuri de criminali*.

Se uită la Švejk cu o ferocitate care trăda setea de sânge și-i spuse:

— Nu face pe tâmpitul.

— N-am de ce să fac, răspunse Švejk cu gravitate. Eu am fost reformat din armată pentru tâmpenie și declarat idiot în mod oficial de o comisie specială. Sunt un idiot oficial.

Domnul cu mutră de criminal scrâșni din dinți.

— Fapta de care ești acuzat și cele de care te-ai făcut vinovat dovedesc că ești în toate mințile.

Și-i înșiră un pomelnic lung de diferite delictе, începând de la înalta trădare și sfârșind cu insultarea maiestății-sale și a membrilor